

искусство в условиях нового перцептуального вызова. – М. : Юность, 2003. – 316 с.

Актуализирована проблема изменения характеристик формирования и передачи визуальной информации в пространстве современной культуры, становления визуального языка с точки зрения художественного моделирования мира. Исследованы модели визуально-гармонической целостности во взаимосвязи формальных и содержательных характеристик художественных образов.

Выявлена противоречивость современных подходов относительно нового типа визуальности и обозначены его ведущие характеристики.

Ключевые слова: *визуальная информация, визуальный язык, художественное моделирование, пластическое мышление, гармония, онтология видения.*

Updates the problem of changing characteristics of forming and transmission of visual information in the modern culture area, and forming of visual language from the point of art modeling of the world. It researches the models of visually harmonious integrity in connection with formal and content characteristics of art image. A contradiction between modern approaches towards new visibility type is revealed, and its main characteristics are stated.

Keywords: *visual information, visual language, art modeling, plastic thinking, harmony, ontology of vision.*

УДК 130.2:008 :314/316

С.І. Коляда

ДІАЛогоВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНДИКАТОР КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Акцентується увага на необхідності створення інтегрованого уявлення про діалогову комунікацію, що служитиме концептуальною основою комунікаційного процесу, підкреслюється культуроутворююча роль діалогової комунікації, її координуюча функція щодо соціальної інтеграції в контексті сучасності.

Ключові слова: *комунікація, діалог, процес соціокультурної взаємодії.*

У науковій літературі широко використовуються поняття “діалог”, “комунікація” і, зокрема, «діалогова комунікація». Але теоретична проробка останнього, з'ясування пояснювальних можливостей, які пов'язані з цією категорією, та аналіз за її допомогою структурних одиниць культури майже відсутня.

Термін вживається зазвичай в такому смисловому значенні, що частково відповідає його важливому теоретико-пізнавальному статусу. Існуючі дефініції поняття «діалогова комунікація», за деяким винятком, служать свого роду представницькими прикладами того, як комунікація використовується в широкому колі наукових і практичних дисциплін, коли на перший план виноситься опис окремих проблем, явно чи потенційно значущих в системі комунікативної взаємодії [1; 25].

Діалогова комунікація як явище реальності, своєрідна культурна форма характеризується ймовірнісними механізмами розвитку та функціонування, виходячи з її різних ознак, що залежать від характеру даного суспільства, ступеня його розвитку, організації та інших характеристик.

Освіта, виховання, просвітництво, мистецьке життя, наукова практика і безліч інших культурних процесів є тими видами діяльності, культурними формами, що визначаються і позначаються діалоговою комунікацією. Тому спектр напрямків осмислення поняття «діалогова комунікація» має включати розуміння мотивів і способів поведінки у створенні, обміні та інтерпретації повідомлень, а отже, інтегрується з дослідженнями у галузі філософії, соціології, психології, семіотики, інформаційних систем, біології та математики. Отже, *проблема* інтегрованого уявлення про діалогову комунікацію в контексті комунікації культур є однією з найактуальніших, про що свідчать публікації на сторінках наукових і популярних видань.

За сучасних умов розробки потребує механізм формування і розвитку інтересу як до самого процесу діалогової комунікації, так і до його результату, розуміння того, що співпраця, спілкування, взаємодія — це діалог, який вимагає вміння слухати, аналізувати, виявляти терпимість і до ідей, і до недоліків партнерів, зважаючи на те, що і в співпраці, і в спілкуванні треба не тільки щось отримувати самому, але і віддавати іншому, постійно проводячи рефлексивний самоаналіз [2;344].

Аналіз прагматичного рівня діалогової взаємодії дає можливість виокремити принципи, стратегії та правила, що національно детерміновані, за умови їхньої міжкультурної релевантності. В цьому контексті цінним видається міркування Н.І. Формановської стосовно того, що багатовекторність прагматичної складової діалогової комунікації зумовлює розгляд її в часопросторових параметрах: “... у процесі спілкування за допомогою мови на перший план виходить суб'єкт мовленнєвих дій, що визначає й окреслює певний прагматичний комунікативний простір. Прагматичним простором мови спілкування назовемо ту велику зону, де мова фіксує різноманітне ставлення мовця до дійсності, і той, що користується мовою в процесі комунікативної діяльності а) називає, б) вказує, в) виражає це ставлення, тоді як адресат сприймає і тлумачить ці смисли” (*переклад наш*

— К.С.) [3; 83]. Відтак, наголошуємо на культуроутворюючій концепції діалогової комунікації, зазначивши, що на даний час у спеціальній літературі спостерігається розширене трактування комунікативної компетенції: йдеться про нову перспективу, яка повинна пронизувати увесь процес взаємодії за нових соціальних умов.

Комунікація в плюралізмі сучасного глобалізованого світу не може орієнтуватися на позицію єдино вірного ідеалу, який існує в єдино вірній інтерпретації. Ефективна комунікація повинна будуватися на інших підставах, що вимагають іншої *ідеології*, заснованої на принципах *діалогічності*. Життя існує в різноманітні форм, воно здійснюється в процесах нелінійної динаміки. Двома її важливими рисами є адаптивність і пластичність. У людському суспільстві комунікативні відносини здійснюються в системі нелінійних динамічних зв'язків, в якій відбуваються аперіодичні, ациклічні зміни. Завдяки ним виникають нові потенціали комунікаційної взаємодії. В цьому безперервному процесі генерується інформація, в результаті якої виникають нові тенденції в комунікативному просторі. Вони проходять під постійним впливом хаотичних суттєвих/несуттєвих інтервенцій, що часто призводить до несподіваних результатів, реакцій і трансформацій. Ці риси є домінуючими в живій діалоговій комунікації, особливо в її соціальному і крос-культурному вимірі.

Комунікація, зокрема діалогічна інтеракція, не може ґрунтуватися на безумовних відносинах, беззастережних рішеннях типу «так/ні» і філософії абсолютної істини. Для конструктивної діалогової комунікації в соціальному й культурному розмаїтті глобалізованої людської спільноти вимагається принцип взаємодії, заснований на взаємній зацікавленості учасників у досягненні розуміння і гармонії.

Така перспектива вбачається за умови розширення цілей діалогічної взаємодії, тобто в тому, що результатом її мають бути не тільки і не стільки комунікативна компетенція, як сам процес конструктивного діалогу, що повинен перетворитися на між/крос-культурний обмін, коли досягається розуміння “чужого” з урахуванням його різних компонентів: мовного, історичного, естетичного, етичного.

Науковці Т.Г. Грушевицька, В.Д. Попков, А.П. Садохін, виділяючи три рівні спілкування — комунікативний, інтерактивний і перцептивний, зазначають, що результатом реалізації кожного з рівнів є, відповідно, взаєморозуміння між людьми, спрямованість на певні взаємини між людьми, та можливість взаємного пізнання і зближення людей на раціональній основі, тобто сприйняття партнерами один одного, визначення контексту зустрічі. Особливо цінними, при цьому, виявляються перцептивні навички, що демонструють уміння управляти своїм сприйняттям, «читати» настрій

партнерів по вербальних і невербальних характеристиках, розуміти психологічні ефекти сприйняття і враховувати їх для зниження його спотворення.

Сучасний технологічний прогрес відкриває нові перспективи у вирішенні проблем міжкультурної комунікації – полікультурне виховання і навчання через ЗМІ, мережу Інтернет, за допомогою мультимедійних технологій тощо. Саме на освіту покладається важливе завдання навчання нової генерації знань про свою та інші культури, умінь та навичок міжкультурної компетентності, *діалогу культур*, міжкультурної толерантності.

Сьогодні існує багато наукових робіт, публікацій та статей, які висвітлюють різні аспекти міжкультурної взаємодії, в тому числі – вирішення міжетнічних конфліктів із застосуванням існуючих форм та методів, найефективнішими з яких є діалог і співпраця задля прийняття спільного рішення, враховуючи культурні особливості учасників міжетнічного конфлікту [4;115].

Отже, культура суспільства, діалогова комунікація і комунікативна культура утворюють логічну категориальную систему, складові якої співвідносяться як загальне — особливе — спеціальне. Культура суспільства не може не впливати на розвиток комунікативної культури особистості, так само, як комунікативна культура передбачає розуміння значущості діалогового спілкування. Розуміння цієї взаємовизначеності і є запорукою позитивного розвитку суспільства, в якому “*зацікавлений діалог* в контексті відкритого суспільного дискурсу сприятиме відродженню довіри, відповідальності і єдності громадян..., а ... діалог, полілог та інші типи комунікації повинні стати основою нової концепції ідеології сучасної України, яка прагне об’єднати, гармонізувати і гуманізувати суспільні відносини” [5; 204].

Список використаних джерел

1. *Craig, R.T. Theorising Communication: Reading Across Traditions.*[Text] / R.T. Craig, Heidi L. Muller.– SAGE Publications, Inc 2007. - 544 p.
2. *Барулин, В.С. Основы социально-философской антропологии* [Текст] / В.С. Барулин. — М.: Академ-книга, 2002. — 455 с.
3. *Формановская, Н.И. Коммуникативно-прагматические аспекты единиц общения* [Текст] / Н.И. Формановская.— М.:Ин-т рус. яз. им. А.С.Пушкина, 1998. — 291 с.
4. *Грушевицкая, Т. Г. Основы межкультурной коммуникации* [Текст]: учебник для вузов / Т. Г. Грушевицкая, В.Д. Попков, А.П.Садохин; под ред. А.П. Садохина. - М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 352 с.